

γυναίκα

γυναίκα, η, ουσ. [*<μσν. γυναι̃κα, από το αρχ. γυναι̃κα, αιτιατ. του ουσ. γυνή], η γυναίκα. 1. η σύζυγος: «ποιανού γυναίκα είναι αυτή; || πήρε τη γυναίκα του κι έφυγαν διακοπές. (Λαϊκό τραγούδι: *έξω απ' άδικο κι από κακιά γυναίκα, αυτά τα δυο μου καταστρέψαν τη ζωή κι έχω καεί, αχ έχω καεί*). 2α. οικιακή βοηθός, που για συγκεκριμένες μέρες της εβδομάδας ή του μήνα, ανάλογα με τη συμφωνία, αναλαμβάνει κυρίως την καθαριότητα του σπιτιού: «κάθε βδομάδα παίρνει γυναίκα, για να τη βοηθάει στην καθαριότητα του σπιτιού». β. η μπίμπη σίτερ: «είμαστε προσκαλεσμένοι κάπου το βράδυ και θέλω μια γυναίκα για να κρατήσει το μωρό». 3. (ειρωνικά ή υποτιμητικά) πολύ δειλός άντρας: «είναι τόσο γυναίκα, που, μόλις κάνεις πως τον αγριεύεις λίγο, τρέμει απ' το φόβο του». Επί γενεές γενεών η γυναίκα θεωρούνταν από τον άντρα ως υποδεέστερο ον, χωρίς να έχει ούτε καν το δικαίωμα της ψήφου. Χρειάστηκαν σκληροί και μακροχρόνιοι αγώνες από εμπνευσμένες και δυναμικές γυναίκες για να μπορέσει να πάρει η γυναίκα, σε άλλες χώρες στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, και σε άλλες στα μέσα του ίδιου αιώνα, θέση ισότιμη με αυτή του άντρα μέσα στην κοινωνία. Όμως, ακόμα και σήμερα σε ορισμένες περιοχές της επαρχίας, η γυναίκα εξακολουθεί να μην αναγνωρίζεται ως ισότιμη του άντρα κι έτσι ακούγεται το εξής παράδοξο: «κάθονταν γύρω απ' το τραπέζι ένας άνθρωπος, δυο γυναίκες κι ένας φαντάρος (βλ. λ.)» όπου το άνθρωπος ερμηνεύει τον άντρα. 4. στον πλ. **οι γυναίκες**, γενικά το θηλυκό γένος, ο γυναικόκοσμος: «ό,τι λεφτά βγάζει, τα τρώει με τις γυναίκες». Υποκορ. **γυναικάκι, το** και **γυναικούλα, η** (βλ. λ.). Μεγεθ. **γυναικάρα, η** και **γυναίκαρος, ο**. (Ακολουθούν 57 φρ.)·*

- *αγοραία γυναίκα*, η πόρνη: «υπάρχει ένας δρόμος κοντά στο λιμάνι, όπου περιφέρονται αγοραίες γυναίκες»·
- *αιώνια γυναίκα*, λέγεται για γυναίκα, που ο χρόνος δεν έφθειρε την ομορφιά και τη γοητεία της: «είδα τη μητέρα σου στο δρόμο και τη καταχάρηκα, βρε παιδάκι μου. Αιώνια γυναίκα, μπράβο της!»· βλ. και φρ. *η αιώνια γυναίκα*·
- *αλλάζει γυναίκες σαν τα πουκάμισα* ή *αλλάζει τις γυναίκες σαν τα πουκάμισα*, βλ. λ. [πουκάμισο](#)·
- *άσχημη γυναίκα κι όμορφη γκόμενα*, βλ. λ. [γκόμενα](#)·
- *αυτό που θέλει η γυναίκα το φοβάται κι ο Θεός*, ό,τι παράξενο ή δύσκολο θελήσει η γυναίκα να αποκτήσει ή να πετύχει στο τέλος το καταφέρνει με οποιοδήποτε τίμημα: «από δω μ' είχε, από κει μ' είχε στο τέλος της αγόρασα τη γούνα, γιατί, αυτό που θέλει η γυναίκα το φοβάται κι ο Θεός»·
- *βρίσκω τη γυναίκα της ζωής μου*, (για άντρες) συνδέομαι ερωτικά με μια γυναίκα που είναι όπως ακριβώς την ήθελα, όπως την ονειρευόμουν: «μόνο αν βρω τη γυναίκα της ζωής μου, θ' αποφασίσω να παντρευτώ»·
- *βρίσκω τη γυναίκα των ονείρων μου*, (για άντρες) βλ. φρ. *βρίσκω τη γυναίκα της ζωής μου*·
- *γίνομαι γυναίκα*, γνωρίζω τον έρωτα, δεν είμαι πια παρθένα: «στην εποχή που ζούμε, οι πιο πολλές γίνονται γυναίκες από την εφηβική τους ηλικία»·
- *γνωρίζω τη γυναίκα της ζωής μου*, (για άντρες) βλ. φρ. *βρίσκω τη γυναίκα της ζωής μου*·
- *γνωρίζω τη γυναίκα των ονείρων μου*, (για άντρες) βλ. φρ. *βρίσκω τη γυναίκα της ζωής μου*·
- *γόης φιδιών και γυναικών*, βλ. λ. [γόης](#)·
- *γυναίκα αράχνη*, γυναίκα που καταστρέφει τον άντρα που την αγαπάει: «κάποτε ήταν πλούσιος κι ωραίος, αλλά έμπλεξε με μια γυναίκα αράχνη και τώρα είναι για να τον κλαίν' κι οι ρέγκες». Αναφορά στην αράχνη *μαύρη χήρα*, βλ. λ. [χήρα](#)·
- *γυναίκα δηλητήριο*, γυναίκα καταστροφική για έναν άντρα: «τα 'μπλεξε με μια γυναίκα δηλητήριο και τίναξε το σπίτι του στον αέρα»·

- *γυναίκα δίχως κώλο, λιμάνι δίχως μόλο*, ένας καλοσηματισμένος και σφριγηλός κώλος ολοκληρώνει την ομορφιά της γυναίκας (όπως ο μόλος ολοκληρώνει την ασφάλεια του λιμανιού)·
- *γυναίκα ελαφρών ηθών*, γυναίκα με χαλαρούς ηθικούς φραγμούς, ιδίως στα ερωτικά ζητήματα, η πόρνη: «δεν το κρύβει πως είναι γυναίκα ελαφρών ηθών»·
- *γυναίκα με τα όλα της*, έκφραση με την οποία θέλουμε να τονίσουμε τα χαρίσματα, τα πλεονεκτήματα μιας γυναίκας (ομορφιά, καλλίγραμμα κορμί, ήθος, καλά αισθήματα) άσχετα είναι πλούσια ή όχι: «παντρεύτηκε μια πλούσια ο κωλόφαρδος, που είναι και γυναίκα με τα όλα της»·
- *γυναίκα μιας βραδιάς*, λέγεται για γυναίκα που συνηθίζει να ενδίδει πολύ εύκολα την εφήμερο έρωτα, χωρίς αυτό να προϋποθέτει ότι είναι πόρνη: «μην υπολογίζεις πως θα την ξανασυναντήσεις, γιατί είναι γυναίκα μιας βραδιάς κι ύστερα πού σε είδα πού σε ξέρω». (Λαϊκό τραγούδι: *στριφογυρίζεις σαν τσιγγάνα και μες στα μπαρ που τραγουδάς, πολλούς γελάς με λόγια πλάνα τρελή γυναίκα μιας βραδιάς*)·
- *γυναίκα οπού γελά και τα χαρίσματά σου δέχεται, σαν θέλεις τη φιλάς*, λέγεται για γυναίκα που με τον τρόπο της δείχνει να ανταποκρίνεται στο ερωτικό ενδιαφέρον του άντρα: «όρμα της, ρε βλάκα, αφού στο δείχνει καθαρά, γιατί γυναίκα οπού γελά και τα χαρίσματά σου δέχεται, σαν θέλεις τη φιλάς»·
- *γυναίκα οπού περπατεί και τον κώλο της κουνεί, έχε την χωρίς τιμή*, η γυναίκα που δε συμπεριφέρεται κόσμια, που προκαλεί, δε χαίρει καλής φήμης: «αν θες τη γνώμη μου, δεν είναι γνωστική γυναίκα, γιατί γυναίκα οπού περπατεί και τον κώλο της κουνεί, έχε την χωρίς τιμή»·
- *γυναίκα της νύχτας*, **α.** γυναίκα που συνηθίζει να κυκλοφορεί τη νύχτα, ιδίως διασκεδάζοντας, συνήθως στα μπουζούκια: «τα 'μπλεξε με μια γυναίκα της νύχτας και τον σέρνει από μπουζουκτσίδικο σε μπουζουκτσίδικο». **β.** γυναίκα που εργάζεται τη νύχτα, ιδίως σε μπαρ ή άλλο νυχτερινό κέντρο διασκέδασης: «είναι γυναίκα της νύχτας, γι' αυτό, κάθε μέρα ξυπνάει μετά το μεσημέρι». **γ.** γυναίκα αμφίβολης ηθικής: «άφησε την τάδε, που ήταν κορίτσι από σπίτι, και τα 'μπλεξε με μια γυναίκα της νύχτας». (Λαϊκό τραγούδι: *είσαι της νύχτας η γυναίκα και μη μου λες πως μ' αγαπάς, τα ίδια λες και σ' άλλους δέκα τον έρωτά σου τον πουλάς*)·
- *γυναίκα του δρόμου*, βλ. φρ. *γυναίκα του πεζοδρομίου*·
- *γυναίκα του πεζοδρομίου*, πόρνη που ψαρεύει τους πελάτες της στο δρόμο: «πολλές γυναίκες του πεζοδρομίου, πάσχουν από διάφορα αφροδίσια». Η αναφορά στο πεζοδρόμιο, γιατί εκεί περπατάει η πόρνη, όταν κυκλοφορεί στους δρόμους για να ψαρέψει τους πελάτες της·
- *γυναίκα του στραβού, για ποιον στολίζεσαι*; λέγεται ειρωνικά για τη γυναίκα ασήμαντου ή παρακατιανού συζύγου, που είναι φανερό πως τον απατά: «λέει πως είναι σωστή και τίμια, αλλά τότε, γυναίκα του στραβού, για ποιον στολίζεσαι;»·
- *γυναίκα του υποκόσμου*, γυναίκα που σχετίζεται με τον υπόκοσμο, που ζει στον υπόκοσμο: «δεν την κάνει καμιά παρέα μέσα στη γειτονιά, γιατί διαδόθηκε πως είναι γυναίκα του υποκόσμου»·
- *γυναίκα χταπόδι*, που απλώνει, που ρίχνει ταυτόχρονα τα πλοκάμια της προς διάφορους άντρες: «μπορεί να 'ναι μονογαμικό άτομο μια γυναίκα χταπόδι;»·
- *δε γνώρισε γυναίκα*, (για άντρες) δεν έχει κάνει ακόμη έρωτα με γυναίκα: «έγινε είκοσι χρονώ παλικάρι κι ακόμη δε γνώρισε γυναίκα»·
- *δεν έχει γυναίκα*, (για άντρες) είναι ανύπαντρος: «ο μόνος απ' την παρέα μας που δεν έχει γυναίκα είναι ο τάδε»·
- *εκείνος που κρατάει τον αετό απ' την ουρά και τη γυναίκα απ' το λόγο της*, δεν κρατάει τίποτα, συνήθως η γυναίκα δεν κρατάει το λόγο της·

- *έκλεισα σαν γυναίκα ή έχω κλείσει σαν γυναίκα*, αγάπησα πολύ, αφοσιώθηκα ολοκληρωτικά σε έναν άντρα και δε με ενδιαφέρουν πια άλλοι άντρες: «απ' τη μέρα που γνώρισα αυτόν τον άντρα, έχω κλείσει σαν γυναίκα». Η φρ. αποδίδεται στη Δήμητρα Λιάνη-Παπανδρέου, αναφερόμενη στη σχέση της με τον Αντρέα Παπανδρέου.
- *ελαφριά γυναίκα*, γυναίκα που ενδίδει χωρίς λόγο στους άντρες: «δεν κάνω κέφι να πάω μαζί της, γιατί είναι ελαφριά γυναίκα».
- *εύκολη γυναίκα*, γυναίκα που ενδίδει με ευκολία στους άνδρες: «είναι τόσο εύκολη γυναίκα, που την πηδάς, μόλις την κεράσεις έναν καφέ».
- *έχασε τη γυναίκα του, α.* (για άντρες) είναι χήρος: «έχασε τη γυναίκα του σ' ένα αεροπορικό δυστύχημα». **β.** (σπάνια) τον εγκατέλειψε: «τώρα που έχασε τη γυναίκα του χτυπάει το κεφάλι του».
- *έχεις γυναίκα με μυαλό, έχεις στο σπίτι θησαυρό*, η μυαλωμένη σύζυγος είναι ανεκτίμητη: «αν θέλεις να παντρευτείς, άσε τις πλούσιες και τις όμορφες και βρες μια μυαλωμένη, γιατί έχεις γυναίκα με μυαλό, έχεις στο σπίτι θησαυρό».
- *έχω γυναίκα*, (για άντρες) είμαι παντρεμένος: «δε μ' αρέσει να ξενυχτώ μ' άλλες γυναίκες, γιατί έχω γυναίκα και παιδιά».
- *η αιώνια γυναίκα*, λέγεται για γυναίκα που ασχολείται συνεχώς με τον καλλωπισμό της, πώς να παρουσιάσει δηλαδή από αισθητική άποψη καλύτερο τον εαυτό της και που συνήθως έχει μια μόνιμη τάση για ερωτικές περιπέτειες: «μια ώρα την περιμένω να ετοιμαστεί για να βγούμε να φάμε, και δεν ξέρω ακόμη πόσο θα την περιμένω. -Η αιώνια γυναίκα, φίλε μου». (Λαϊκό τραγούδι: *και ο πόλεμος στην Τροία πώς επιάστηκε; Η αιώνια γυναίκα ξελογιάστηκε. Δέκα χρόνια η Ελένη μας λαχτάρησε, ώσπου πήγε ο Οδυσσέας και καθάρισε*). βλ. και φρ. *αιώνια γυναίκα*.
- ... *η γυναίκα!* εκφράζει τον οίκτο ή τη συμπάθειά μας σε κάποια γυναίκα που έπαθε κάτι κακό: «καθώς επέστρεφε στο σπίτι της τη στρίμωξε σε μια γωνιά και τη βίασε. -Πω, πω τι έπαθε η γυναίκα!».
- *η γυναίκα και το άλογο θέλουν άξιο καβαλάρη*, βλ. λ. [καβαλάρης](#).
- *η γυναίκα, όταν παντρευτεί, και το μουλάρι, όταν σαμαρωθεί, δείχνουν τις πληγές τους*, βλ. λ. [πληγή](#).
- *κοιμάμαι με γυναίκα*, (για άντρες) περνώ μια ερωτική βραδιά με γυναίκα: «κάθε φορά που πηγαίνω σε ξένη πόλη και μένω σε ξενοδοχείο, κοιμάμαι με γυναίκα».
- *η γυναίκα ως και το διάβολο έκλεισε στο μπουκάλι*, η γυναίκα από τη φύση της είναι παμπόνηρη και μπορεί να πετυχαίνει ό,τι βάζει στο μυαλό της: «μη νομίζεις πως είσαι πιο έξυπνος απ' αυτή, γιατί η γυναίκα ως και το διάβολο έκλεισε στο μπουκάλι».
- *κοινή γυναίκα*, η πόρνη: «είναι μια κοινή γυναίκα και καμιά δεν τη θέλει στην παρέα της».
- *ξαπλώνω με γυναίκα*, (για άντρες) βλ. φρ. *πηγαίνω με γυναίκα*.
- *ο αέρας κι η γυναίκα δεν κλειδώνονται*, όσο κι αν προσπαθήσει κανείς, δε θα μπορέσει να περιορίσει το ελεύθερο πνεύμα της γυναίκας: «μην καταπιέζεις τη γυναίκα σου, γιατί ο αέρας κι η γυναίκα δεν κλειδώνονται».
- *ο Γρηγόρης εγρηγόρα, κι ο Μελέτης εμελέτα, κι ο Γρηγόρης μας επήρε του Μελέτη τη γυναίκα*, στη ζωή πετυχαίνουν αυτοί που είναι αποφασιστικοί και ενεργούν με ταχύτητα, ενώ οι αργοί και αναβλητικοί ζημιώνουν: «σήμερα για να πετύχεις πρέπει να 'σαι σπύρτο και να δρας κεραυνοβόλα, γιατί ο Γρηγόρης εγρηγόρα, κι ο Μελέτης εμελέτα, κι ο Γρηγόρης μας επήρε του Μελέτη τη γυναίκα, κατάλαβες ή δεν κατάλαβες». βλ. και λ. Γρηγόρης.
- *ο διάβολος είδε τη γυναίκα και παραμέρισε*, βλ. λ. [διάβολος](#).

- ο χορός και το γαμήσι είν' της γυναικός η φύση, βλ. λ. [γαμήσι](#).
- όμορφο είναι τ' όμορφο πέντε φορές και δέκα, μ' απ' όλα όμορφότερο η γνωστική γυναίκα, η φρονιμάδα και η σωστή κρίση της γυναίκας αξίζει πολύ περισσότερο από την ομορφιά.
- παίρνω (για) γυναίκα, (για άντρες), παντρεύομαι. (Λαϊκό τραγούδι: την γκομενίτσα τη γουστάρω και **γυναίκα θα την πάρω**).
- πηγαίνω με γυναίκα, (για άντρες) συνουσιάζομαι: «παρόλο που πλησιάζει τα εβδομήντα του, θέλει κάθε βδομάδα να πηγαίνει με γυναίκα».
- τελειωμένη γυναίκα, λέγεται για κορίτσι που έχει πρόωρη ανάπτυξη, που έχει σχηματιστεί σωματικά σαν μια γυναίκα: «έχει μια μικρή κόρη, αλλά η αφιλότιμη είναι τελειωμένη γυναίκα».
- τη γυναίκα, πριν παντρευτείς, ποτέ σου μην την κρίνεις, ο πραγματικός χαρακτήρας της γυναίκας αποκαλύπτεται μετά το γάμο της: «μην κοκορεύεσαι που σου κάνει τώρα όλα τα χατίρια γιατί, τη γυναίκα, πριν παντρευτείς, ποτέ σου μην την κρίνεις».
- τη γυναίκα του βασιλιά κρυφά τη βρίζουν, γυναίκα, της οποίας ο άντρας κατέχει υψηλή ή ισχυρή θέση, δεν τολμούν να την κακολογήσουν φανερά: «μην πιστεύεις στα παινέματα που της κάνουν όταν είναι μπροστά τους γιατί, τη γυναίκα του βασιλιά, κρυφά τη βρίζουν».
- την κάνω γυναίκα, (για άντρες) είμαι ο πρώτος που κάνει έρωτα μαζί της, την ξεπαρθενεύω: «έχω μια γλυκιά ανάμνηση απ' αυτή τη γυναίκα, γιατί είμαι αυτός που την έκανε γυναίκα». (Λαϊκό τραγούδι: **θα σε κάνω γυναίκα** όλο μέλι και αίμα με το ρίγος στο δέρμα και τα φρέσκα μαλλιά κι απέ θα σε κάψω, γιατί είσ' ένα ψέμα η Ελένη της Τροίας, η πληγή η παλιά).
- την κάνω γυναίκα μου, (για άντρες) την παντρεύομαι: «αν δεν την αγαπούσα, δε θα την έκανα γυναίκα μου».
- του καλογυναικά η γυναίκα απ' τον κώλο φαίνεται, ο άντρας που έχει πείρα στις γυναίκες, διαλέγει μια από αυτές που έχουν ωραίο κώλο: «το πρώτο που βλέπει σε μια γυναίκα είναι αν έχει ωραίο κώλο, γιατί του καλογυναικά η γυναίκα απ' τον κώλο φαίνεται». Πρβλ.: *γυναίκα δίχως κώλο, λιμάνι δίχως μόλο*.
- του 'φαγε τη γυναίκα, (για άντρες) ξελόγισε τη γυναίκα κάποιου άλλου και σύναψε μαζί της ερωτική σχέση ή την παντρεύτηκε: «χρόνια ήταν φίλοι, αλλά, στο τέλος, του 'φαγε τη γυναίκα και την κοπάνησαν κι οι δυο στο εξωτερικό».
- χαρά στον άντρα το ζεστό και τη γυναίκα κρύα, βλ. λ. [χαρά](#).